

Ks. Paweł Mąkosza

Kryteria doboru metod w katechezie

Wprowadzenie

W każdym działaniu edukacyjnym, oprócz treści, niezwykle ważna jest metoda określana często jako „celowo i systematycznie stosowany sposób pracy nauczyciela z uczniami, umożliwiający uczniom opanowanie wiedzy wraz z umiejętnością posługiwania się nią w praktyce, a także rozwijanie zdolności i zainteresowań poznawczych”¹. Z doświadczeń praktyków wynika, że o ile nauczyciele nie mają zazwyczaj większych problemów jeśli chodzi o treść, to znalezienie odpowiedniej metody prowadzonych przez nich zajęć jest często niezwykle trudne. Podobne problemy przeżywają współcześni katecheci stając przed koniecznością metodycznego opracowania poszczególnych jednostek.

Adhortacja apostolska *Catechesi tradendae* z 1979 roku przypomina: „Ażeby katecheza osiągnęła swój własny cel, to jest wychowanie w wierze, niezbędne jest wprowadzenie różnych metod, stosownych do wieku i rodzaju umysłu katechizowanych, dojrzałości eklezjalnej i duchowej, oraz indywidualnych uwarunkowań” (CT 51).

W związku z powyższymi stwierdzeniami konieczne jest nieustanne poszerzanie kompetencji metodycznych przez katechetów. Z tego też względu prowadzone są w wielu ośrodkach kościelnych i państwowych różnego rodzaju wykłady, kursy, warsztaty czy sympozja stawiające sobie za cel przybliżenie praktykom bogactwa istniejących metod i kontynu-

¹ W. Okoń. *Metody nauczania*. W: *Encyklopedia pedagogiczna*. Red. W. Pomykało. Warszawa 1993 s. 352.

owanie poszukiwań w tym względzie. Już dzisiaj na polskim gruncie istnieje ogromna ilość metod nauczania, z których większość z powodzeniem może być wykorzystana podczas katechezy.

Trzeba jednak zasygnalizować inny problem. O pewnego czasu pojawiają się tendencje stosowania różnorodnych metod tylko dlatego, aby zaktywizować wychowanków i uczynić katechezę ciekawą i atrakcyjną. Wpływa to głównie z dostrzeżenia pewnych braków metodycznych, nieumiejętności zaciekawienia ucznia co w konsekwencji prowadzi do nudnych zajęć, na których znużeni uczestnicy nie potrafią się skoncentrować a czasami zajmują się rzeczami niezwiązanymi z religią. Naoczną konsekwencją takiego stanu rzeczy jest też brak dyscypliny.

Analizując przyczyny tego kryzysu wysunięto wnioski, że problem leży głównie po stronie metody i należy szukać takich rozwiązań, które pomogą nauczycielom i katechetom w zainteresowaniu wychowanków. Wychodząc ze słusznego założenia nauczyciele religii i katecheci postawili sobie za cel uczynienie za wszelką cenę z katechezy i lekcji religii zajęć atrakcyjnych, ciekawych i interesujących. Takie podejście wydaje się słuszne, problem w tym, że w wielu wypadkach atrakcyjność okazała się jedynym kryterium jakie brali pod uwagę.

Wszyscy, którzy rozumieją czym jest nauczanie religii i katecheza muszą przyznać, że takie kryterium jest niewystarczające, zubaża i wręcz wyjaławia z treści nie tylko jeden z przedmiotów szkolnych, ale przedmiot szczególny, będący dla wielu dzieci i młodzieży jedynym kontaktem z Ewangelią i Kościołem, nie wspominając już o katechezie parafialnej. Jest więc rzeczą oczywistą, że nie można poprzestać jedynie na atrakcyjności zajęć. Nie wystarczy, że dzieci na lekcji religii będą się dobrze bawić, a młodzież podyskutuje o tym, co ich akurat ciekawi. Pozornie wszyscy będą zadowoleni: uczniowie, bo nie nudzą się na lekcji, ale zajmują ciekawymi rzeczami, nauczyciele, bo wreszcie nie mają problemów z dyscypliną a uczniowie są zaktywizowani. Niektórzy tak postępując sprowadzają całą katechezę do „rozwiązywania krzyżówek, wypełniania testów luk, rozwiązywania zagadek itd., szczęśliwi, że uczniowie są zajęci, a czas lekcji szybko upływa, myślą, że prowadzą dobrą i skuteczną

katechezę”². Czy jednak w takiej sytuacji można jeszcze mówić o katechezie czy nauczaniu religii?

J. Salij ujmuje sedno przedstawionego problemu stwierdzając, że celem katechezы „nie jest osiągnięcie sytuacji, że uczniowie będą mówić: „ale mamy fajne lekcje religii!” Celem jest to, żeby lekcje religii rzeczywiście stały się rozbrzmiewaniem wiary”³.

Dyrektorium Ogólne o Katechizacji, stanowiące w tej kwestii punkt odniesienia, wypowiada się jednoznacznie: „metoda służy objawieniu i nawróceniu” (DOK 149). Czy jednak Kościół posiada jakieś metody gwarantujące osiągnięcie takiego celu? Warto ponownie przytoczyć tu sformułowania *Dyrektorium*: „W przekazywaniu wiary Kościół nie posiada własnej ani też jedynej metody, lecz w świetle pedagogii Bożej wybiera metody danego czasu. Przyjmuje w sposób wolny „wszystko, co jest prawdziwe, co godne, co sprawiedliwe, co czyste, co miłe, co zasługuje na uznanie” (Flp 4,8)”, syntetyzując wszystkie te elementy, które nie sprzeciwiają się Ewangelii i włącza je w służbę na jej rzecz” (DOK 148).

Kościół pozwala więc na korzystanie z bogactwa dostępnych metod a problem, który się pojawia można zawrzeć w pytaniu: Czym powinien kierować się katecheta przy wyborze metod? W oparciu o jakie kryteria powinien dokonywać ich wyboru? Na ten temat wypowiada się wielu dydaktyków, zarówno specjalistów od dydaktyki ogólnej, jak i dydaktyki katechezы.

Znany powszechnie wszystkim zajmującym się nauczaniem W. Okoń właściwy dobór metod uzależnia od „wieku uczniów, charakterystycznych właściwości poszczególnych przedmiotów nauki szkolnej, celów i zadań pracy dydaktyczno-wychowawczej, jak również od organiza-

² J. Kraszewski. *Metody katechetyczne w świetle Dyrektorium Ogólnego o Katechizacji*. W: *Katecheza Kościoła w świetle Dyrektorium Ogólnego o Katechizacji*. Praca zbiorowa. Kraków 1999 s. 162.

³ Salij J. *Słowo wstępne*. W: *Metody aktywizujące w katechezie. Scenariusze tematyczne*. Dekalog. Red. Z. Barciński. M. Kosacz. Lublin 2000 s. 5.

cji i środków, którymi zamierza się posłużyć nauczyciel w czasie danej lekcji”⁴.

Cz. Kupisiewicz twierdzi, że dobór metod nauczania zależy od celów, treści i zadań dydaktycznych oraz od wieku uczniów. Jego zdaniem nie oznacza to jednak, że „poszczególne grupy metod lub pojedyncze metody, należące do tych grup, trzeba wiązać rygorystycznie np. z określonymi fazami rozwoju psychofizycznego dzieci i młodzieży”⁵.

J. Półturzyński wypowiada się na ten temat w następujący sposób: „Wybór metod nauczania w procesie dydaktycznym jest uzależniony od celów, treści i zadań dydaktycznych oraz poziomu kształconej grupy. Nie oznacza to wcale, że poszczególnymi metodami należy posługiwać się tylko przy określonych treściach. Przekazywanie gotowych informacji jest równie niewskazane, jak niedocenywanie metod praktycznych. Tak więc kryteria doboru metod mają charakter ukierunkowujący, wskazujący najwłaściwsze drogi, ale nie absolutnie pewny, ponieważ doboru może dokonać wyłącznie prowadzący zajęcia”⁶.

F. Bereźnicki dobór metod nauczania uzależnia od „ogólnych celów kształcenia, od szczegółowych zadań dydaktycznych, od przedmiotu nauczania i od wieku uczniów. Ponadto dobór metod w pewnej mierze zależy od merytorycznego i metodycznego przygotowania nauczyciela (znajomość metod) i jego przekonania o wartości danej metody nauczania, jak również posiadanych środków dydaktycznych”⁷.

Podobnie do dydaktyków świeckich wypowiadają się na temat kryteriów doboru metod dydaktycy katechezy. J. Szpet twierdzi, że „podstawowym kryterium wyboru przez katechetę określonej metody pracy jest zmierzanie do osiągnięcia założonego celu, służba Objawieniu i nawróceniu, zaktywizowanie uczestników procesu katechetycznego, więc efektywność działania; metoda nie może służyć jedynie osiągnięciu efektów doraźnych”⁸. Ten sam autor dodaje, że „wartość metody zależy od tego

⁴ W. Okoń. *Metody nauczania* s. 352; Zob. Tenże. *Zarys dydaktyki ogólnej* s. 239-273.

⁵ Cz. Kupisiewicz. *Podstawy dydaktyki ogólnej*. Warszawa 1996 s. 157.

⁶ J. Półturzyński. *Dydaktyka dla nauczycieli*. Płock 2002 s. 180.

⁷ F. Bereźnicki. *Dydaktyka kształcenia ogólnego*. Kraków 2004 s. 308.

⁸ J. Szpet. *Dydaktyka katechezy*. Poznań 1999 s. 176.

czy i w jakim stopniu stoi w służbie dialogu miłości Boga z każdą osobą, wywołuje aktywność, samodzielność i zaangażowanie uczniów, służy skuteczności asymilacji wartości”⁹.

M. Majewski natomiast pisze, że wybór metody powinien być „poprzedzony refleksją nad specyfiką konkretnej metody, jej stosunkiem do celu danej katechezy, związkiem z treścią, którą ma przekazać, warunkami, w których katecheza się odbywa, a przede wszystkim katechizowanymi, ich wiekiem rozwojowym, problemami i postawami”¹⁰. M. Korgul wymienia następujące kryteria doboru metod w katechezie: dostosowanie do treści, do poziomu intelektualnego uczniów, ich sytuacji życiowej, aktualnej predyspozycji i osobowości katechety¹¹ Kryteria doboru metod według P. Duksy to: charakter treści nauczania, cele, osoba katechizowanego, osoba katechety, możliwości techniczno-organizacyjne¹².

Podobne kryteria wyboru proponuje Z. Barciński odnosząc je do metod aktywizujących w katechezie. Jego zdaniem pierwszym kryterium jest korelacja metody z pytaniem głównym stawianym do każdego tematu, a pytanie to jest specyficzną formą zapisu celu katechezy. Kolejnym wyróżnionym przez niego kryterium jest charakter grupy, w której dane zajęcia będą prowadzone. Chodzi tu o uwzględnienie wieku i poziomu intelektualnego uczniów, ale również panującą w klasie atmosferę i dotychczasowe doświadczenia w pracy określoną metodą. Następnym kryterium przytaczanym przez Z. Barcińskiego są możliwości czasowe danej jednostki lekcyjnej czy katechezy. Chodzi tu o pewne ramy czasowe (w szkole 45 min.), których nie można przekroczyć. Kolejnym kryterium wyboru metod są możliwości techniczne, ponieważ do zastosowania niektórych metod potrzeba specjalistycznego sprzętu np. elektronicznego a do niektórych jedynie np. podręcznik czy krótki tekst. Z. Barciński

⁹ Tamże s. 176.

¹⁰ M. Majewski. *Tożsamość katechezy integralnej*. Kraków 1995 s. 158.

¹¹ M. Korgul. *Dydaktyka na lekcjach religii*. Wrocław 1998 s. 111-112.

¹² P. Duxa. *Metody katechezy młodzieży*. W: *Abyśmy podtrzymywali nadzieję*. Red. P. Tomasiak. Warszawa 2005 s. 173.

wskazuje także na preferencje katechety, na jego osobiste przekonanie do niektórych metod¹³.

Nieco inaczej kwestię tę ujmuje K. Misiaszek. Uważa on, że głównymi kryteriami są: organiczność procesu dydaktyczno-wychowawczego, natura poznawanych i analizowanych źródeł oraz doświadczenie ucznia¹⁴, przy czym kryterium organiczności uważa za podstawowe, bowiem to ono „niejako stoi na straży, aby wybór metod był respektował zawsze ogólną, globalną wizję procesu edukacyjnego i gwarantował jego trwałość”¹⁵.

Większość dydaktyków jest zgodna, że metoda powinna zapewniać „procesowi dydaktyczno-wychowawczemu prawidłowe realizowanie celów i skuteczność w przekazywaniu treści”¹⁶. Nie może być więc jedynie ciekawą formą spędzenia czasu. Trafny wybór metod prowadzi do wszechstronnego rozwoju osobowości ucznia, chroni katechetę od niepowodzeń, braku efektywności działań, ograniczenia procesu katechetycznego do przedmiotu¹⁷. Zdaniem wielu dydaktyków postępowanie niemethodyczne szkodzi katechezie, bowiem zniechęca uczniów do przedmiotu i samego katechety¹⁸.

Biorąc pod uwagę powyższe wypowiedzi znanych dydaktyków i własne doświadczenia można wyróżnić następujące kryteria wyboru metod katechetycznych: cel katechezy, jej treść, adresaci, osobowość prowadzącego i możliwości organizacyjno-techniczne. Zostaną one teraz kolejno omówione z uwzględnieniem specyfiki katechezy i nauczania religii.

¹³ Z. Barciński. *Jak wybrać odpowiednią metodą aktywizującą?* „Katecheta” 5/2003 s. 12-14.

¹⁴ K. Misiaszek. *Koncepcja nauczania religii katolickiej w publicznej szkole włoskiej po konkordacie z 1984 roku*. Warszawa 1999 s. 344.

¹⁵ Tamże s. 346.

¹⁶ Tamże s. 343.

¹⁷ Szpet, jw. s. 176.

¹⁸ E. Rzęsa. *Problem metody w katechezie*. „Katecheta” 5/1984 s. 216.

1. Cel katechezy

Pierwszym kryterium doboru metod w katechezie jest jej cel, który określa zakładane zmiany w osobowości katechizowanego spowodowane działaniami dydaktycznymi¹⁹. W odniesieniu do katechezy można mówić, że posiada ona jeden cel podstawowy: komunię z Jezusem²⁰, który można osiągnąć poprzez realizację następujących zadań: rozwijanie poznania wiary, wychowanie liturgiczne, formacja moralna, nauczanie modlitwy, wychowanie do życia wspólnotowego i wprowadzenie do misji²¹. Oczywiście każdy etap edukacyjny, każda jednostka posiada własne cele, które jednak zawsze wpisują się w cel ostateczny. J. Szpet podaje hierarchizację celów i zadań katechezy. Według jego taksonomii celem nadrzędnym (fundamentalnym) katechezy jest komunia z Jezusem Chrystusem. Z tego celu wypływają cele ogólne, do których zaliczone zostały: wtajemniczenie, kształcenie, wychowanie. Następnie wymienione zostają cele bezpośrednie katechezy, które wypływają z zadań katechezy nakreślonych przez *Dyrektorium Ogólne o Katechizacji*. Ostatnim poziomem w tej hierarchii są cele szczegółowe realizowane na konkretnych zajęciach²².

Mówiąc o celu katechezy jako o kryterium doboru metod chodzi przede wszystkim o cele konkretnej katechezy, konkretnej jednostki, posiadającej określone ramy tematyczne i organizacyjne. Jednym z pierwszych działań katechety przygotowującego zajęcia na określony temat jest określenie celów danej jednostki. Najczęściej określony zostaje najpierw cel ogólny (dydaktyczny) jako sformułowanie wiodącej myśli, głównej linii poszukiwań. Następnie zaś określane zostają cele szczegółowe zwane często celami operacyjnymi, choć postulat behawioralności (ob-

¹⁹ Por. J. Szpet, jw. s. 21; Por. Tenże. *Podstawa programowa i program kształcenia religijnego dzieci i młodzieży*. Poznań 2001, s. 14; Zob. Korgul. *Dydaktyka na lekcjach religii* s. 25.

²⁰ Por. DOK 80.

²¹ Por. DOK 86-87; Por. R. Murawski. *Katecheza (pojęcie i natura)*. W: *Wokół katechezy posoborowej*. Red. R. Chałupniak. J. Kochel. J. Kostrz. W. Spyka. Opole 2004 s. 145.

²² Szpet, jw. s. 59.

serwowalności efektów) nie zawsze jest możliwy do zrealizowania podczas katechezy ze względu na wewnętrzny, duchowy charakter zakładanych zmian a przez to mało uchwytne w kategoriach behawioralnych. Wydaje się jednak konieczne, aby pracę nad konspektem katechezy, nad wyborem odpowiednich metod poprzedzić sformułowaniem celów szczegółowych. Pomagają one katechecie w uświadomieniu sobie punktu dojścia, a przez to ułatwiają poszukiwanie metody, która do tych celów ma prowadzić. Cele szczegółowe są więc podstawowym kryterium doboru metod w danej jednostce. Katecheta wybierając metodę powinien dobrać ją tak, aby prowadziła do osiągnięcia określonych celów. Cele szczegółowe powinny jednak zawsze wpisywać się w cel ostateczny katechezy, a więc w doprowadzenie wychowanków do zażyłości z Chrystusem i uwzględniać główne zadania katechezy²³.

2. Treść katechezy

Drugim kryterium wyboru metod w katechezie jest jej treść. Najkrócej rzecz ujmując chodzi tu o oczywisty postulat uzależnienia wykorzystywanych metod od zagadnień tematycznych poruszanych w ramach katechezy. Jakiegokolwiek inne rozwiązanie byłoby zaprzeczeniem podstawowych reguł dydaktycznych. Metoda musi być dopasowana do treści katechezy a nawet jako narzędzie w rękach katechety musi pełnić rolę służebną wobec treści. Przede wszystkim chodzi tu o konkretny temat danej jednostki katechetycznej, ale także o perspektywę szerszą uwzględniającą tematykę danego bloku tematycznego, danego etapu edukacyjnego, czy w ogóle treść katechezy rozumianej całościowo.

Głównym źródłem treści katechezy jest „słowo Boże zawarte w świętej Tradycji i Piśmie Świętym” (DOK 91). W dokumentach katechetycznych bardzo wyraźnie podkreślony został postulat integralności treści, tak aby

²³ Por. S. Łabendowicz. *Aktywizowanie katechizowanych wybranymi metodami*. W: *Aktywizowanie katechizowanych*. Red. S. Kulpaczyński. Lublin 1997 s. 50.

dostosowanie katechezy do różnych grup adresatów nie oznaczało „uszczipienia ani okaleczenia treści nauki objawionej”²⁴. *Dyrektorium Ogólne o Katechizacji* stwierdza wprost, że dobrze dobrana metoda jest gwarancją wierności treści (DOK 14)²⁵.

Treści poruszane w katechezie wymagają więc „odpowiedniego zastosowania metod służących przybliżeniu Słowa Bożego i doprowadzenia do spotkania z Chrystusem”²⁶.

3. Adresaci katechezy

Kolejnym kryterium wyboru metod w katechezie są jej adresaci. Katecheta przy wyborze odpowiedniej metody pracy oprócz celów i treści musi uzależnić ten wybór od konkretnej grupy odbiorców, do których dana jednostka jest adresowana. Głównymi czynnikami wpływającymi na wybór metody są: poziom rozwoju fizycznego, umysłowego, motywacyjno-emocjonalnego, społecznego, estetycznego, moralnego i religijnego adresatów²⁷.

Jak wskazuje K. Misiaszek nauczanie jest jednak uwarunkowane „aktualnymi i konkretnymi doświadczeniami ucznia, nie tylko zaś jego intelektualnymi zdolnościami”²⁸. Przy wyborze metod należałoby więc brać pod uwagę całokształt doświadczenia życiowego katechizowanych. Oprócz poziomu rozwojowego należałoby uwzględnić także ich uwarun-

²⁴ Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce*, Kraków 2001 nr 35.

²⁵ E. Osewska. *Pluralizm metod stosowanych w katechezie*. W. *Dydaktyka katechezy*. Część II. Red. J. Stala. Tarnów 2004 s. 175.

²⁶ Łabendowicz, jw. s. 50.

²⁷ Por. Cz. Walesa. *Kształtowanie się religijności dziecka w młodszym wieku szkolnym*. W. *Katechizować dzisiaj. Problemy i wyzwania*. Red. J. Stala. Kielce 2004 s. 144; R. Chałupniak. J. Kostorz. *Wybrane zagadnienia z katechetyki*. Opole 2002, s. 142-151; Por. Szpet. *Dydaktyka katechezy* s. 177; Zob. S. Łabendowicz. *Formacja katechetów*. Sandomierz 1997 s. 205.

²⁸ Misiaszek, jw. s. 352.

kowania środowiskowe, a więc ich środowisko rodzinne, które w znacznym stopniu determinuje zaangażowanie w sprawy wiary i Kościoła, a także zaangażowanie społeczne²⁹. Byłoby więc bardzo wskazane, aby katecheta znał środowisko rodzinne swoich wychowanków, co przyczyniłoby się do bardziej skutecznego oddziaływania katechetycznego. Uwarunkowania środowiskowe dotyczyłyby również rówieśniczych grup odniesienia, które w pewnym etapie życia oddziałują silniej niż środowisko rodzinne, szkolne czy kościelne. Przynależność do formalnych bądź nieformalnych grup rówieśniczych, do różnego rodzaju subkultur wpływa znacząco na osobowość i postawę katechizowanych, co w konsekwencji determinuje proces dydaktyczny i wybór odpowiednich metod. Przy wyborze metody należy kierować się również aktualnymi predyspozycjami katechizowanych, a więc brać pod uwagę ich aktualne samopoczucie czy bieżący stopień aktywności uwarunkowany wieloma czynnikami. Inne więc metody powinien wybierać katecheta prowadzący zajęcia rano, kiedy dzieci lub młodzież są wypoczęci i aktywni, a inne kiedy katechizowani są już zmęczeni po kilku godzinach w szkole i przez to bardziej bierni. Nie bez wpływu pozostają także np. warunki atmosferyczne.

Katecheta wybierający metody zajęć powinien brać pod uwagę także „stopień obycia się uczniów z daną metodą”³⁰. Nowe metody wymagają zawsze wcześniejszego przygotowania, niejako wdrożenia grupy do pracy tą metodą. Z drugiej strony należy unikać zbyt częstego stosowania tych samych metod. Powoduje to zazwyczaj zniechęcenie, znużenie i bierność. Współczesne bogactwo metod katechetycznych daje nieograniczone możliwości różnorodnego wyboru.

Kolejny postulat dotyczący adresatów katechezy jako kryterium doboru metod wskazuje na to, aby także katechizowani wiedzieli „dlaczego pracują przy zastosowaniu tych, a nie innych metod i jakie z tego powinny wynikać korzyści dla ich własnej nauki i rozwoju intelektualnego”³¹. Niewątpliwie wewnętrzne przekonanie wychowanków do pew-

²⁹ Zob. Łabendowicz, jw.; Zob. Osewska, jw. s. 175-176.

³⁰ A. Spławski. *Zagadnienia metodyczne w katechezie młodzieżowej*. W: *Teoretyczne założenia katechezy młodzieżowej*. Red. R. Murawski. Warszawa 1989 s. 375.

³¹ Półturzycki, jw. s. 181.

nych sposobów pracy wpływa na ich zaangażowanie i końcową efektywność.

Podsumowując powyższe refleksje można stwierdzić, że oprócz celu i treści katechezy przy wyborze metody ważny jest także „konkretny człowiek w swoich życiowych, osobowych, społecznych i kulturowych uwarunkowaniach”³².

4. Osoba katechety

Kolejnym kryterium wyboru metod w katechezie jest osoba katechety. Bardzo znamienne są w tym względzie sformułowania *Dyrektorium Ogólnego o Katechizacji*, które stwierdza: „Żadna metoda, choćby w dużym stopniu potwierdzona doświadczeniem, nie zwalnia katechety na żadnym etapie procesu katechetycznego. Charyzmat dany mu przez Ducha Świętego, pogłębiona duchowość, przejrzyste świadectwo życia stanowią duszę każdej metody i tylko własne jakości ludzkie i chrześcijańskie gwarantują dobre wykorzystanie tekstów i innych pomocy” (DOK 156).

Osoba katechety w dużej mierze decyduje o skuteczności samej katechezy. Jego podejście do wychowanków, wzajemne relacje rzutują na cały proces dydaktyczny i efektywność działań. Po raz kolejny pojawia się postulat, aby katecheta nie tylko był nauczycielem i wychowawcą, ale przede wszystkim świadkiem, choć bardzo istotne są też jego kompetencje dydaktyczno-metodyczne.

W praktyce wybór metody uwarunkowany będzie wiekiem katechety, osobowością, znajomością metod itp. Każdy bowiem katecheta będzie wybierał takie metody, które osobiście mu odpowiadają, do których jest przekonany, które jego zdaniem przynoszą najlepsze rezultaty, lub które po prostu najbardziej lubi a wybierał je będzie spośród metod, które zna. Inny styl pracy wykaże zapewne katecheta starszy, inny kate-

³² Łabendowicz. *Aktywizowanie katechizowanych* s. 52-53.

cheta młodszy, każdy jednak powinien znać wiele różnorodnych metod³³. Należy jednak zaznaczyć, że nie może istnieć sytuacja, w której katecheta jest przekonany o adekwatności i skuteczności danej metody a nie stosuje jej z innych, pozamerytorycznych względów (np. pracochłonność). Ostatecznym kryterium powinno być tutaj dobro wychowanków. Z tego względu odpowiedzialny katecheta, nawet podeszły wiekiem, będzie nieustannie doksztalał się metodycznie, tym bardziej, że nowoczesne metody dydaktyczne coraz częściej wykorzystują Technologię Informacyjną, szczególnie komputer czy Internet.

M. Majewski zauważa iż „ metoda wówczas będzie operatywna, jeżeli w jakiejś mierze nabierze wartości personalnych”³⁴ a katecheta powinien sobie uświadomić, że jego metoda o tyle będzie skuteczna, o ile on sam będzie ją tworzyć. Metoda nie jest więc tylko „zbiorem wskazań, środków, narzędzi, ale przed wszystkim wyrazem samej osobowości wychowawcy”³⁵.

5. Możliwości techniczno-organizacyjne

Do wspomnianych wyżej kryteriów wyboru odpowiednich metod w katechezie należy dołączyć jeszcze uwarunkowania techniczno-organizacyjne procesu dydaktycznego. Jest bowiem rzeczą oczywistą, że nawet w przypadku spełnienia wszystkich powyższych kryteriów zastosowanie konkretnej metody może zostać udaremnione ze względu na braki w tej dziedzinie.

Uwzględniając to kryterium należy przede wszystkim brać pod uwagę ramy czasowe katechezy. W szkole będzie to 45 minut, w czasie których należy zrealizować jednostkę lekcyjną, lecz także przy parafii katecheza ma różne ograniczenia czasowe, analogiczne do warunków szkolnych. Wybierając daną metodę należy więc brać pod uwagę te uwa-

³³ Korgul, jw. s. 112.

³⁴ M. Majewski. *Propozycja katechezy integralnej*. Łódź 1978 s. 160.

³⁵ Misiaszek, jw. s. 343.

runkowania. Najczęściej w czasie jednostki katechetycznej stosowanych jest kilka metod. Uwzględniając ograniczenia czasowe należy więc wybrać je w taki sposób, aby te ramy zachować. Istnieją także metody, których realizacja wymaga całej jednostki (np. metoda panelu czy trybunału). W takim przypadku należy tak zorganizować pracę, aby z jednej strony wykorzystać możliwy czas, a z drugiej, aby nie przedłużać zajęć.

Wybór metody uzależniony będzie także od pomieszczenia, w którym odbywają się zajęcia. Zasadniczo w szkole będzie to klasa lekcyjna, a czasami nawet sala przeznaczona wyłącznie do nauki religii. Na szczęście coraz rzadziej lekcje religii odbywają się na stołówce czy w bibliotece szkolnej, choć w przeszłości sytuacje takie nie należały do wyjątków. Podobny problem pojawia się w przypadku katechezy parafialnej, gdzie baza lokalowa jest zazwyczaj uboga i wymaga od katechety uwzględnienia tego podczas wyboru metod.

Wybór metody jest też uzależniony od dostępnych środków dydaktycznych³⁶. Chodzi tu głównie o wyposażenie pomieszczenia w komputer, projektor multimedialny, telewizor, magnetowid, rzutnik do przeźroczy, mapy, obrazy, schematy, teksty źródłowe czy zwykłą tablicę.³⁷ Brak odpowiednich pomocy nie jednemu katechecie pokrzyżował plany w wykorzystaniu metod, które spełniały wszystkie poprzednie kryteria. Oczywiście jest więc, że zastosowanie metody wymagającej określonych środków dydaktycznych zakłada dostępność tych środków. Katecheta planując zajęcia z wykorzystaniem takich metod musi się upewnić czy będzie w stanie zorganizować także potrzebne pomoce czy urządzenia.

Zakończenie

Dostępne współcześnie metody katechetyczne dają nadzieję na skuteczniejszy przekaz wiary. Różnorodność metod niesie jednak ze sobą również wyzwania dla katechetów, którzy nie mogą ulec jedynie pokusie

³⁶ Por. Szpet. *Dydaktyka katechezy* s. 177.

³⁷ Osewska, jw. s. 176.

atrakcyjności zajęć, ale przede wszystkim muszą dbać o zachowanie tożsamości katechezy. Nie może ona być sprowadzana jedynie do ciekawych zajęć aktywizujących, ale musi pozostać wychowaniem w wierze. Z tego względu katecheci dokonujący wyboru metod muszą się kierować odpowiednimi kryteriami, które to zagwarantują. Wśród kryteriów, którymi powinni się kierować znajduje się przede wszystkim cel i treść katechezy, jej adresaci, osoba katechety i możliwości techniczno-organizacyjne. Wszystkie te czynniki determinujące wybór metody zostały w niniejszej refleksji krótko omówione. Należy jeszcze zaznaczyć, że nie wystarczy kierować się jednym bądź niektórymi z tych kryteriów. Wybór odpowiedniej metody gwarantuje jedynie uwzględnienie ich wszystkich. W przeciwnym razie katecheza ryzykuje, bądź utratę własnej tożsamości, bądź rozminięcie się z oczekiwaniami i możliwościami odbiorców. Zarówno jedna jak i druga skrajność uniemożliwia realizację udanej katechezy. Należy zatem jeszcze raz przypomnieć, że katecheza powinna być zawsze wierna Bogu i człowiekowi, także w aspekcie metodycznym.